

RAPPORT 999

Archeologienota Tongeren, Rode Kruislaan 50

Het bouwen van een zorgunit incl. omgevingswerken

DEEL 2: Programma van maatregelen

D. Pauwels, I. Van de Staey & E. Wesemael
Maart 2021

DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Tot op heden werd enkel een vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek (2021C195) en landschappelijk bodemonderzoek (2021C351) uitgevoerd met betrekking tot het volledige terrein, kadastraal gekend als Tongeren, 1ste afd., sie. D, 212^E. Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 1446 m².

Op basis van deze onderzoeken is het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de waarde van al dan niet aanwezig archeologisch erfgoed (kennispotentieel) en de omgang hiermee.

1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied

De gegevens verzameld in het bureauonderzoek lieten tot op zekere hoogte toe een archeologische verwachting voor het projectgebied te formuleren. Deze verwachting was hoog voor de Romeinse tijd en laag voor alle andere perioden.

Voor een overzicht van het projectgebied in zijn archeologisch kader verwijzen wij hier verder naar *Deel 1: Verslag van de resultaten, Hoofdstuk 1. Bureauonderzoek, 1. Beschrijvend gedeelte, 2.3 Archeologische situering van het onderzoeksgebied*.

Echter op basis van de geplande werken binnen de huidige omgevingsvergunning (zie hiervoor *Hoofdstuk 1, 3.2 Impact van de geplande bodemingrepen*) in confrontatie met de gegevens uit het landschappelijk bodemonderzoek, kan gesteld worden de geplande werken grotendeels zullen plaatsvinden in de aanwezige zwarte laag.

1.3 Impact van de geplande bodemingrepen

Het projectgebied is ca. 1446 m² groot. De geplande bodemingrepen vinden echter plaats in de meest noordoostelijke-oostelijke zone hierbinnen, ten oosten van de bestaande en te behouden woning, over een maximale oppervlakte van ca. 245 m².

Echter op basis van de geplande werken binnen de huidige omgevingsvergunning (zie hiervoor *Hoofdstuk 1, 3.2 Impact van de geplande bodemingrepen*) in confrontatie met de gegevens uit het landschappelijk bodemonderzoek, kan gesteld worden de geplande werken grotendeels zullen plaatsvinden in de aanwezige zwarte laag. Enkel er hoogte van enkele funderingssleuven (zo mogelijk in het meest noordelijke deel van de zorgunit waar de zwarte laag dunner is, hetzij nog steeds een diepte tussen 75 en 125 cm bereikt) alsook voor de uitgraving van enkele nutsleidingen en de aan te leggen regenwaterput kan, hetzij plaatselijk, het onderliggende archeologisch niveau worden aangesneden.

1.4 Bepaling van maatregelen

Er wordt **geen verder onderzoek** geadviseerd.

Voor de huidige vergunning is het archeologisch onderzoek hiermee afgerond. Het feit dat voor het huidige dossier geen verder onderzoek wordt geadviseerd, neemt niet weg dat tijdens de geplande werken de meldingsplicht van archeologische vondsten gelden. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

BIBLIOGRAFIE

BAILLIEN 1954a:

Baillien H., Het Leurenkwartier en de zuidelijke stadsverdediging van Tongeren, in *Het Oude Land van Loon*, 9, 1954, 105-113.

BAILLIEN 1954b:

Baillien H., Sprokkelingen over Tongeren en omgeving: 9. De Jekerpoort, in *Het Oude Land van Loon*, 9, 1954, 174.

BAILLIEN 1976:

Baillien H., De molens van Sint-Jan te Tongeren, in *Limburg*, 55, 1976, 198-211.

BAILLIEN 1979:

Baillien H., Tongeren. *Van Romeinse civitas tot middeleeuwse stad*, (Maaslandse Monografieën), Assen, 1979.

BAILLIEN 1995:

Baillien D., *Tongeren en zijn straten door de eeuwen heen*, Tongeren, 1995.

BINK 2007:

Bink M., *Tongeren. Plinius-terrein. Archeologisch onderzoek van resten uit het laat-paleolithicum, de ijzertijd en de nieuwe tijd*, (BAAC-rapport 06.177), 's-Hertogenbosch, 2007.

BORGERS e.a. 2009:

Borgers K., M. Steenhoudt & E. van de Velde, *Tweede en derde fase van het archeologisch onderzoek 'Anicius' aan de Elfde Novemberwal te Tongeren*, Rapportage, Leuven, 2009.

BORGERS & STEENHOUDT 2010:

Borgers K., M. Steenhoudt, Tongeren: Vermeulenstraat 3, in Creemers G. & A. Vanderhoeven (eds), *Archeologische Kroniek van Limburg 2007, Limburg-Het Oude Land van Loon*, 89, 2, 2010, 150-154.

BREUER & VAN DE WEERD 1935:

Breuer J. & H. Van de Weerd, Les fouilles de Tongres en 1934 et 1935, in *L'Antiquité Classique*, 4, 1935, 489-496.

CGP:

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

CLAASSEN 1959:

Claassen A., Vondsten uit Tongeren, in *Limburg*, XXXVIII, 1, 1959, 291-296.

COUCHEZ 2016:

Couchez K., *Daar waar het Romeins schoentje wringt*, Masterproef Archeologie UGent, 2016.

DEEBEN & RENSINK 2005:

Deeben J. & Rensink E., Het Laat-Paleolithicum in Zuid-Nederland, In: Deeben et al. (eds.), *De Steentijd van Nederland, Archeologie* 11/12, 2005, 171-199.

DE GEYTER 2001:

De Geyter G., *Toelichtingen bij de geologische kaart van België. Vlaams Gewest. Kaartblad 34-Tongeren. 1:50.000*, Brussel, 2001.

DE SCHAETZEN 1936:

de Schaetzen Ph., Opgravingen op Broekberg te Tongeren in augustus 1936, in *De Postrijder*, 05-09-1936, 2.

DE SCHAETZEN 1937:

de Schaetzen G., Découvertes romaines à Tongres en 1937, in *L'Antiquité Classique*, 12, 1, 1943, 37-46.

DEVILLE e.a. 2009:

Deville T. & S. Houbrechts, Romeinse Kassei (gem. Tongeren). Archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven, (*Condor Rapporten 7*), Bilzen, 2009.

DE WINTER 2009:

De Winter N., *Het archeologisch onderzoek op de hoek van de Pliniuswal en de Bilzersteenweg te Tongeren*, (Aron-Rapport 21), Sint-Truiden, 2009.

DE WINTER 2020:

De Winter N., , De laat-Augusteïsche/Tiberische periode: een onverharde weg in: DE WINTER N. & REYGEL P. (2020) *Eindverslag Tongeren Vlasmarkt. Opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstelling*, ARON rapport 921, Tongeren, 50-57.

ERVYNCK e.a. 2014:

Ervynck A., K. Vandevorst & E. Oomen, *De Onze Lieve Vrouw Basiliek van Tongeren. Een ontzettend lang verleden*, Leuven, 2014.

GEERTS 2015:

Geerts R., *Romeinen onder het schoolplein. Een archeologische opgraving op het schoolplein van de VIIO Humaniora te Tongeren*, (ADC rapport 3999), Amersfoort, 2015.

GERITS 1989:

Gerits J., *Historische steden in Limburg*, Gent, 1989.

HELSEN e.a. 2000:

Helsen J., W. Moermans, P. Severijns & E. Vandeplas, *2000 jaar Tongeren. 15 vóór Chr. tot 1985*, Hasselt, 1988.

HOEBRECKX e.a. 2019:

Hoebreckx M., D. Pauwels & E. Wesemael, *Eindverslag van de opgraving aan de Eeuwfeestwal-Watertorenstraat te Tongeren. Heraanleg van de kop van het park*, (Aron-rapport 742), Tongeren—en, 2019.

HUYBRIGTS 1904:

Huybrigts F., L' hypocauste rue de St-Trond, à Tongres, in *Bulletin de la Société scientifique et littéraire du Limbourg*, XXII, 1904, 308-316.

JANSSEN 1865:

Janssen G., Les enceintes de la ville de Tongres, in *Bulletin de la Société scientifique et littéraire du Limbourg*, VII, 1865, 25-56.

MARINIS 2004:

Marinis T., *Urban Conservation Project in Hemelingenstraat*, Tongeren, Leuven, 2004.

MERTENS 1986:

Mertens J., Korte bijdrage tot het Romeins stadsplan van Tongeren, in Baudot M.P. (ed.), *Miscellanea in honorem Josephi Remigii Mertens*, (Acta Archaeologica Lovaniensia 25), Leuven, 1986, 143-148.

NOUWEN 2012:

Nouwen R., *Tongeren. Een Romeinse stad in het land van Tungri*, Tongeren, 2012.

PAUWELS 2020:

Pauwels D., Water over de weg. Het Romeinse aquaduct en de weg Tongeren-Tienen, in *Tongerse Annalen*, juni 2020, 76.

PAQUAY 1934:

Paquay J., *Tongeren voorheen. Geschiedkundige schets*, Tongeren, 1934.

RAEPSAET-CHARLIER & VANDERHOEVEN 2004:

Raepsaet-Charlier M.-Th. & A. Vanderhoeven, Tongres au Bas-Empire romain, in Ferdière A. (ed.), *Capitales éphémères. Des capitales des cités perdent leur statut dans l'Antiquité tardive*, (Revue Archéologique du Centre de la France, Suppl. 25), Tours, 2004, 51-73.

SEVENANT 2002:

Sevenant M. e.a., *Ecodistricten: Ruimtelijk eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen, I-III*, Brussel, 2002.

STEENHOUDT & SMEETS 2014:

Steenhoudt M. & M. Smeets, *Het archeologisch vooronderzoek aan de Holle Helverik te Tongeren*, (Archeo-rapport 238), Tienen, 2014.

ULRIX 1958:

Ulrix F., Het Romeins stadsplan van Tongeren, in *Het Oude Land van Loon*, 13, 1958, 263-272.

ULRIX 1963:

Ulrix F., in Nieuwe bijdragen tot de kennis van het Romeins stadsplan van Tongeren, in *Het Oude Land van Loon*, 18, 1963, 193-208.

VANDERHOEVEN 1992:

Vanderhoeven A. e.a., *Het oudheidkundig bodemonderzoek aan de Hondstraat te Tongeren (prov. Limburg). Interimverslag 1989*, in *Archeologie in Vlaanderen*, II, 1992, 65-88.

VANDERHOEVEN 1995/1996:

Vanderhoeven A., *Het oudheidkundig bodemonderzoek aan de Koninksemsteenweg te Tongeren (prov. Limburg). Eindverslag 1995*, in *Archeologie in Vlaanderen*, V, 1995/1996, 69-84.

VANDERHOEVEN 1996

Vanderhoeven A., The earliest urbanisation in Northern Gaul: some implications of recent research in Tongres, in Roymans N. (ed.), *From the sword to the plough. Three studies in the earliest romanisation of Northern Gaul*, (Amsterdam Archaeological Studies, 1), Amsterdam, 1996, 189-260.

VANDERHOEVEN 2001:

Vanderhoeven A., Das vorflavische Tongeren: die früheste Entwicklung der Stadt anhand von Funden und Befunden, in Precht G. (ed.), *Genese, Struktur und Entwicklung römischer Städte im 1. Jahrhundert n. Chr. in Nieder- und Obergermanien*, (Xantener Berichte, 9), Mainz, 2001, 157-176.

VANDERHOEVEN 2007:

Vanderhoeven A., Tongres au Haut-Empire romain, in Hanoune R. (ed.) *Les villes romaines du Nord de la Gaule. Vingt ans de recherches nouvelles. Actes du XXVe colloque international de HALMA-IPEL UMR NR 8164*, (Revue de Nord, Hors Série. Collection Art et Archéologie, 10), 2007, 309-336.

VANDERHOEVEN 2012:

Vanderhoeven A., The Late Roman and early medieval urban topography of Tongeren, in R. Annaert e.a. (eds), *The very beginning of Europe? Cultural and Social Dimensions of Early-Medieval Migration and Colonisation (5th-8th century)*. *Archaeology in Contemporary Europe Conference Brussels – May 17-19 2011*, Brussel, 2012, 135-146.

VANDERHOEVEN 2017:

Vanderhoeven A., The Late Roman Town of Tongeren in Germania Secunda, in N. Roymans e.a. (eds), *Social Dynamics in the Northwest Frontiers of the Late Roman Empire*, (Amsterdam Archaeological Studies 26), Amsterdam, 2017, 127-178.

VANDERHOEVEN e.a. 1994:

Vanderhoeven A. e.a., *Het oudheidkundig bodemonderzoek aan de Minderbroedersstraat te Tongeren (prov. Limburg)*, Archeologie in Vlaanderen, IV, 1994, 49-74.

VANDERHOEVEN e.a. 2003:

Vanderhoeven A., H. Van Rechem & G. Vynckier, Een noodopgraving aan de Sint-Truidersteenweg te Tongeren, in *Romeinendag – Journée d'Archéologie Romaine, Leuven – 8-2-2003, Leuven, 2003*, 75-76.

VANDERHOEVEN & VANDERHOEVEN 2004:

Vanderhoeven A. & M. Vanderhoeven, Confrontation in Archaeology: Aspects of Roman Military Presence in Tongeren, in F. Vermeulen, K. Sas & W. Dhaeze (eds), *Archaeology in Confrontation. Aspects of Roman Military Presence in the Northwest*, (Archaeological Reports Ghent University, 2), Gent, 2004, 143-154.

VANDERHOEVEN & VYNCKIER 1998:

Vanderhoeven A. & G. Vynckier, Tongeren: 11de Novemberwal, in Creemers G. & A. Vanderhoeven (eds), Archeologische Kroniek van Limburg 1996, *Limburg-Het Oude Land van Loon*, 77, 1, 1998, 44-45.

VANDERHOEVEN & VYNCKIER 2009:

Vanderhoeven A. & G. Vynckier, Tongeren: Vermeulenstraat 1, in Creemers G. & A. Vanderhoeven (eds), Archeologische Kroniek van Limburg 1996, *Limburg-Het Oude Land van Loon*, 88, 4, 2009, 374-378.

VANDERHOEVEN & VYNCKIER 2010a:

Vanderhoeven A. & G. Vynckier, Tongeren: putwandprofiel aan de Sint-Truidersteenweg, in Creemers G. & A. Vanderhoeven (eds), Archeologische Kroniek van Limburg 1996, *Limburg-Het Oude Land van Loon*, 89, 2, 2010, 145-147.

VANDERHOEVEN & VYNCKIER 2010b:

Vanderhoeven A. & G. Vynckier, Tongeren: Vermeulenstraat 2, in Creemers G. & A. Vanderhoeven (eds), Archeologische Kroniek van Limburg 1996, *Limburg-Het Oude Land van Loon*, 89, 2, 2010, 147-150.

VAN RANST EN SYS 2000:

VAN RANST E. EN SYS C., *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, Gent, 2000.

VAN RECHEM 2000:

Van Rechem H., Opgravingen Sint-Truidersteenweg 1999, in *Tongerse Annalen*, 14, 2000, 75-76.

VAN RECHEM & VYNCKIER 2006:

Van Rechem H. & G. Vynckier, Tongeren: Sint-Truidersteenweg, in Creemers G. & A. Vanderhoeven (red.), *Archeologische Kroniek van Limburg 2001*, in *Limburg – Het Oude Land van Loon*, LXXXV, 1, 2006, 57-60.

VANVINCKENROYE 1965:

Vanvinckenroye W., *Opgravingen te Tongeren 1963-1964 door het Provinciaal Gallo-Romeins Museum*, (Publicaties van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum Tongeren, 8), Tongeren.

VANVINCKENROYE 1971:

Vanvinckenroye W., Het "Hypocaustum" in de Sint-Truiderstraat te Tongeren, in *Limburg*, 50, 1971, 193-203.

VANVINCKENROYE 1975

Vanvinckenroye W., *Tongeren. Romeinse stad*, (Publicaties van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum te Tongeren, 23), Tongeren, 1975.

VANVINCKENROYE 1985:

Vanvinckenroye W., *Tongeren. Romeinse stad*, Tielt, 1985.

VANVINCKENROYE 1995:

Vanvinckenroye W., Some reflections on Tongeren (prov. Limburg) in the Augustan era, in M. Lodewijckx (ed.), *Archaeological and Historical Aspects of West-European Societies. Album Amicorum André Van Doorselaer*, (Acta Archaeologica Lovaniensia, Monographiae 8), Leuven, 1995, 109-121.

VERHELST 2006-2007:

Verhelst K., *Archeologisch onderzoek Tongeren-Industriezone Oost*, 2006-2007, ongepubl. rapport.

VERSTRAELEN 2000:

Verstraelen A., *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 34-Tongeren*, Leuven, 2000.

VELDMAN e.a. 2014:

Veldman H. e.a. (red.), *Aan de rand van de Romeinse stad Atuatuca Tungrorum. Een archeologische opgraving aan de Beukenbergweg in Tongeren*, (ADC Monografie 16/ADC rapport 3600), Amersfoort, 2014.

VERHOEVEN M. e.a. 2010

Verhoeven M., Ellenkamp G.R. & Keijers D.M.G., Een archeologische verwachtings –en beleidsadvieskaart voor de gemeente Echt-Susteren. Deelrapport II: Landschap en archeologie, *RAAP-rapport* 1951, 2010, 87 en 101.

VYNCKIER 2008.:

Vynckier G., Controle uitgegraven kelder te Tongeren op maandag 21 april 2008, *ongepubl. verslag*, 2008.

VYNCKIER S.D.:

Vynckier G., *Verslag controle en registratie van een terrein aan de Watertorenstraat te Tongeren*, ongepubliceerd.

WIJNS 2010:

Wyns S., *Tongeren, de oude busstelplaats fase 1. Een Definitief Archeologisch Onderzoek*, (Vlaams Archeologisch rapport 2/ADC Rapport 1293), Amersfoort, 2010.

Websites:

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11924>

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/3071>

cartoweb.be

dov.vlaanderen.be

klip.vlaanderen.be

<http://cai.onroenderfgoed.be>

<http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1024695¶m=inhoud&ref=search>

<http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1023317¶m=inhoud&ref=search>

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/thesaurus>

https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/content/images/Code_van_Goede_Praktijk.pdf

https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/projects/downloads/Begripenlijst_feb2013.pdf

https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf

www.cartesius.be

www.geopunt.be

www.ngi.be

www.onroenderfgoed.be/assets/files/content/downloads/140915_LV_RWO_Brochure_regelgeving.pdf

